

Анотація. В статті обоснована необхідність изучения и анализа моделей потребления и конкуренции на мировом рынке продовольствия. На основе проведенного анализа установлено, что: 1) крупнейшими импортерами продовольствия в мире являются развитые страны – на их долю приходится в среднем 60% стоимостного объема мирового импорта продовольствия – 725 млрд дол. ежегодно; 2) странами – лидерами по импорту продовольствия в мире остаются страны ЕС, США, Китай, Япония, Россия, Канада, Корея, Мексика, Индия, Саудовская Аравия, Индонезия, Малайзия, Турция, ОАЭ (в среднем на указанные страны приходится почти 80% мирового импорта продовольствия); 3) мировой рынок потребителей продовольствия характеризуется высоким уровнем концентрации, приближается по своим параметрам к рынку монополии; 4) население мира демонстрирует устойчивое и значительный спрос на фрукты и овощи (в среднем 19% стоимостного объема мирового импорта продовольствия – 229,5 млрд дол. ежегодно), мясо (в среднем 13% – 160, 5млрд дол. в год), зерновые (в среднем 12,8% – 156,5 дол. в год), рыбу (в среднем 11,4% – 137 500 000 000 дол. в год); 5) товарная структура импорта продовольствия, соответственно, и спрос на разные продовольственные товары существенно различается в зависимости от группы, к которой относится страна, – между развитыми и развивающимися странами. Развитые страны демонстрируют значительный спрос и, соответственно, являются крупнейшими в мире импортерами фруктов и овощей, рыбы, мяса, молока и молочных продуктов, сахара, тропических напитков, в то время как развивающиеся страны – зерновые культур, растительных масел и жиров животного происхождения, масличных культур.

Ключевые слова: конкуренция, продовольствие, мировой рынок, производство, экспорт, импорт.

Summary. In the article the necessity of studying and analyzing global food market's consumption patterns and competition was proved. It was found that: 1) the largest food importers in the world are developed countries – they accounted for an average of 60% of world food imports – 725 billion dollars. annually; 2) the main importers of food in the world are EU, US, China, Japan, Russia, Canada, Korea, Mexico, India, Saudi Arabia, Indonesia, Malaysia, Turkey, United Arab Emirates (on average, these countries account for nearly 80% of world food imports); 3) the global market of food consumers is characterized by a high level of concentration, by high level of monopolization (monopoly); 4) the world's population shows steady and strong demand on fruit and vegetables, meat, grain, fish; commodity structure of food imports, respectively, and the demand for different food products varies greatly depending on the countries group – between developed and developing countries – developed countries show a significant demand and, accordingly, are the world's largest importer of fruits and vegetables, fish, meat, milk and dairy products, sugar, tropical beverages; while the developing countries – cereal, vegetable oils and animal fats, oilseeds.

Key words: competition, food, world food market, production, exports, imports.

УДК 336.64:336.67

Букріна К. А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Приазовського державного технічного університету*

Bukrina K. A.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer, Department of Finance and Banking
Pryazovskyi State Technical University*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

THE EUROPEAN VECTOR OF UKRAINE INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITIES

Анотація. На всіх історичних етапах розвитку України міжнародна економічна діяльність завжди мала вплив на економічний стан країни. Безпосередня участь у міжнародній економічній системі господарювання сприяє вирішенню в країні національних економічних проблем унаслідок перегляду й удосконалення внутрішньогосподарських пропорцій економіки, розширення виробництва товарів і послуг за межі власної країни, підвищення якості продукції вітчизняних підприємств, зміцнення її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. У статті було розглянуто сучасний стан економічних відносин між Україною та ЄС, а також досліджено особливості торговельного співробітництва України з країнами ЄС у сфері торгівлі товарами та у сфері послуг. Проведено аналіз економічної співпраці України з країнами ЄС у сфері торгівлі товарами, а також у сфері послуг. Визначено основні шляхи активізації торговельного співробітництва України з країнами ЄС, напрями подальшої економічної співпраці України з ЄС.

Ключові слова: аналіз, співробітництво, торгівля, послуги, економічні відносини, інтеграція.

Вступ та постановка проблеми. Умовою розв'язання кардинальних проблем внутрішнього розвитку, необхідною складовою зовнішньої стратегії України стало

питання про її ставлення до тих або інших міжнародно-економічних об'єднань та коопераційних, інтеграційних процесів. Виходячи з цього, особливий інтерес становить

оцінка окремих географічних векторів зовнішньоекономічної орієнтації України, з яких європейський є особливо важливим. Важливим напрямом розвитку України є її ефективна інтеграція до світового економічного простору. Від успіху зовнішньоекономічної діяльності України залежить її дальший економічний і соціальний розвиток як підсистеми світової економіки.

Однією з істотних проблем стратегії зовнішньоекономічних відносин України є визначення правильного співвідношення різних векторів щодо входження країни в систему світових господарських відносин. На разі проблема остаточного вибору свого інтеграційного шляху є визначальною і невідкладною для України, що і визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Євроінтеграційним процесам присвячені праці багатьох науковців, а саме таких вітчизняних науковців, як Артёмов І.В., Кудряченко А.І., Омельченко А.В., Гайдучкий П., Солоніко К.С. та ін. [1; 3, с. 73–76]. У більшій мірі їхні роботи присвячено перевагам і недолікам інтеграції України до ЄС.

Важливість вибору гео економічної моделі розвитку полягає у розв'язанні проблем взаємовідносин з рядом країн, а тому потрібно обрати ту модель, яка надасть змогу, в першу чергу для України, досягти якнайкращого економічного результату.

Метою даної роботи є визначення доцільності європейського вектору інтеграційного розвитку України, виявлення економічних переваг та загроз, з якими може зустрітися Україна, а також здійснення аналізу економічної співпраці України з країнами ЄС у сфері торгівлі товарами та у сфері послуг.

Результати дослідження. Сучасний стан міжнародної економічної діяльності України обумовлює вирішення актуальної проблеми інтеграції України до Європейського Співтовариства, де вже впроваджено єдину валюту і безмитний перетин кордонів товарами, послугами, капіталами, робочою силою. Вирішення цієї проблеми потребує від України зняття перешкод для міжнародної економічної діяльності підприємств, організацій і людей, зокрема, передбачає повну лібералізацію руху капіталів; інтеграцію банківських та інших фінансових ринків, ліквідацію меж коливань валютного курсу, повну конвертованість національної валюти.

Реалізація зовнішньоекономічного потенціалу суб'єктів господарювання України, досягнення ними кількісно визначених цілей та завдань на зарубіжних ринках можливе лише за умов забезпечення їх спеціалістами, спроможними сформулювати і забезпечити взаємопов'язане функціонування всіх елементів системи міжнародної економічної діяльності України.

Зовнішньоекономічна діяльність країни полягає у встановленні зовнішніх зв'язків держави з іншими країнами та міжнародними організаціями – партнерами міжнародної діяльності [4, с. 51–56]. У наш час Україна послідовно розвиває зовнішні економічні зв'язки з країнами всіх континентів як незалежна держава, зберігши висококваліфіковані кадри, здатні до наукомісткої праці, володіючи значними земельними та сировинними ресурсами. Маючи сприятливий клімат, вигідне географічне положення у Центральній Європі, кордони з багатьма державами, вихід до моря, Україна має достатньо потужний потенціал для ефективної інтеграції до світової економіки, а отже, і успішного розвитку. Україна робить усе можливе для підтримання тісних зв'язків з країнами Європейського Союзу.

Відносини з ЄС набувають для нашої країни дедалі більшого геополітичного значення. Так, починаючи з 2005 р. на фоні загальних економічних зрушень відбу-

вається постійне зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту України з ЄС.

Динаміку експорту та імпорту торгівлі послугами України з країнами світу наведено на рис. 1.

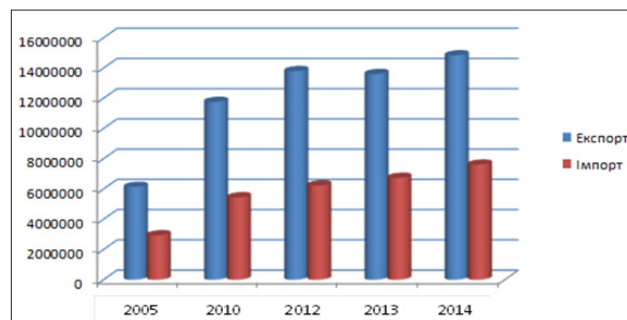

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту торгівлі послугами України з країнами світу (тис. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Аналіз динаміки експортно-імпортних обсягів торгівлі дозволяє говорити про те, що протягом останніх років спостерігається тенденція до поглиблення двосторонніх торговельних відносин між Україною та Європейським Союзом при неоднозначних якісних характеристиках відповідних торговельних показників.

Головними партнерами у зовнішній торгівлі послугами є Сполучене Королівство, Кіпр, Німеччина, Австрія.

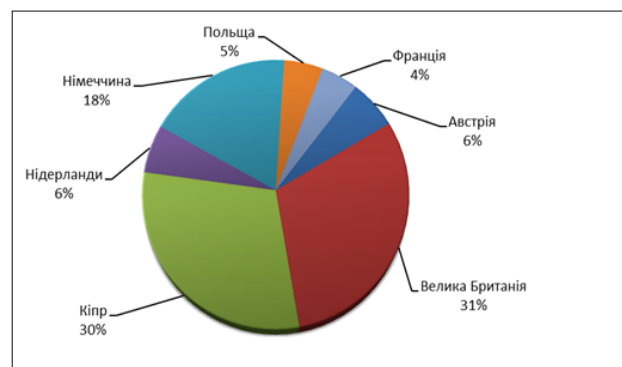

Рис. 2. Географічна структура експорту послуг України до країн ЄС, 2014 р.

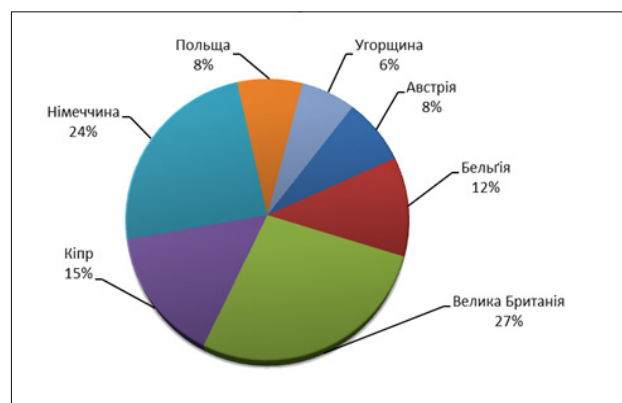

Рис. 3. Географічна структура імпорту послуг України до країн ЄС, 2014 р.

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Проаналізувавши географічну структуру зовнішньої торгівлі України, можна стверджувати, що вона носить

відносно стабільний характер і має слабку диверсифікацію експорту, тому що модель міжнародної спеціалізації є неефективною. Економіка України є відкритою, на яку припадає 0,07% світового ВВП і 0,3% світового експорту. Україна бере участь у сучасних процесах глобалізації як невід'ємна складова світової економіки і підтримує торговельні відносини із багатьма країнами світу. Домінуючу роль продовжують відігравати Російська Федерація (53% українського імпорту), Німеччина, Польща, Італія й Угорщина.

Аналіз товарної структури експортно-імпортних зв'язків засвідчує, що в товарній структурі українського експорту в регіон ЄС усе більше місце займають мінеральні продукти, недорогочінні метали та вироби з них, продукція агропромислового комплексу, текстиль та текстильні вироби. Порівняння товарної структури зовнішньої торгівлі України і країн ЄС указує на вузькість асортименту, який відображає структуру обміну ЄС з країнами, що розвиваються. Товарна структура експорту України є вкрай несприятливою. Вона свідчить про нездатність держави подолати структурні диспропорції економіки, сформованої в рамках колишнього СРСР. Аналіз співвідношення між експортом та імпортом продукції показує, що майже по всіх товарних позиціях переважає імпорту товарів, що відбивається негативно на економіці країни [5, с. 40–42].

На основі аналізу основних показників двосторонньої торгівлі, зокрема сальдо торгового балансу, можна констатувати, що двосторонні торговельні стосунки України з ЄС характеризуються:

- тенденцією до зміцнення позицій європейських імпортерів на внутрішньому ринку України при недостатньому зростанні відповідних обсягів експорту до країн – членів ЄС;

- асиметрією взаємного доступу до ринків сторін та низьким рівнем позиціонування національних товаровиробників на відповідних ринках ЄС.

Європейський вектор сучасної української гео економічної моделі має принципове значення для ефективної участі України в міжнародному коопераційному процесі.

Отже, набуття Україною «європейського економічного статусу» можна вважати достатньо вираженою та перспективною тенденцією. Однак темпи цього процесу й реальні обсяги товарного обміну та капітального руху з країнами європейського регіону не дають підстав для тверджень про її винятковість та безумовність.

Для виконання прагнень України до Європейського Співтовариства необхідно вирішити такі проблеми, як:

- створення ефективної системи державного управління, яка б відповідала стандартам демократичної європейської правової держави із соціально орієнтованою ринковою економікою;

- розвиток системи державної служби і вдосконалення механізму її кадрового забезпечення;

- установа переліку мінімально необхідних державних і громадських послуг, що надаватимуться населенню місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

- запровадження стратегічного планування діяльності органів виконавчої влади;

- залучення громадськості до підготовки та аналізу виконання рішень, а також регулярне інформування населення про діяльність органів державної влади;

- забезпечення прямого правового врегулювання питань у сфері професійного навчання державних служ-

бовців з метою узгодження кроків у розвитку і функціонуванні складових системи, спрямованих на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців;

- запровадження механізму моніторингу результативності та ефективності діяльності органів державної влади та їх посадових осіб з метою визначення потреб у формуванні та розвитку корпусу державних службовців.

Проблема подальшого розвитку співробітництва з ЄС не зводиться лише до питання про лібералізацію двосторонніх торговельних відносин. Вона з необхідності включає й такі аспекти, як системна, технологічна сумісність, і потребує цілеспрямованих структуровизначальних заходів. Принципового значення щодо цього набуває формування ефективного ринкового середовища в Україні, залучення до її господарського комплексу європейських мікроекономічних агентів через створення сприятливого інвестиційного та підприємницького клімату, а також взаємні гарантії, страхування господарської діяльності та капіталів, що вкладаються в Україну. Кропіткі роботи задля свого розв'язання потребують завдання гармонізації системи стандартів, наближення українських засобів метрології до відповідних регуляторів, прийнятих в ЄС.

З погляду інтересів України важливим є врахування всіх аспектів євроінтеграції, і передусім запровадження нової валюти. Вітчизняні банки повинні розраховувати на зростання популярності євро та значне збільшення обсягів угод.

Висновки. Результати аналізу сучасних тенденцій розвитку експортно-імпоротної діяльності та зовнішньоторговельної політики України дають підстави визначити ключовим завданням державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності створення ефективної системи підтримки експорту, яка забезпечить сталі економічний розвиток та реалізацію експортного потенціалу держави. У контексті визначеної мети необхідно реалізувати комплекс заходів, що сприятимуть удосконаленню експортної складової торговельної політики України в умовах поглиблення зовнішньоекономічної інтеграції та подолання негативних наслідків світової фінансової кризи.

Розвиток комерційної дипломатії – інтернаціонального компоненту системи захисту національних інтересів держави у сфері міжнародної торгівлі – передбачає створення системи інституцій, спрямованої на забезпечення національних комерційних інтересів.

Необхідне поглиблення торговельно-економічної інтеграції з окремими країнами-партнерами, митними та інтеграційними союзами та іншими економічними утвореннями.

Ураховуючи той факт, що зовнішньоекономічна політика суттєвим чином обмежена міжнародними зобов'язаннями України в рамках Світової організації торгівлі та в контексті преференційних торговельних угод (чинних та таких, що готуються до підписання), українська влада не вільна вдаватися до різких обмежувальних дій. Таким чином, збільшення імпорту чи введення інших нових кількісних обмежень імпорту мають бути заходами екстреної та короткострокової дії. Водночас пріоритет має надаватися заходам торговельної політики, що переважно стимулюватимуть експортну активність українських виробників. Такий акцент у торговельній політиці оптимальним чином відповідає загальній стратегічній меті – модернізації національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Солоніко К.С. Міжнародна економіка : [навч. посіб.] / К.С. Солоніко. – К. : Кондор, 2008. – 380 с.
4. Філіпенко А.С. Світова економіка : [підручник] / А.С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
5. Україна на шляху європейської інтеграції : науково-практичний збірник матеріалів Міністерства економіки України. – К. : КНЕУ, 2008. – 240 с.

Анотація. На всіх історических етапах розвитку України міжнародна економічна діяльність завжди мала вплив на економічний стан країни. Непосереднє учасство в міжнародній економічній системі господарювання сприяє вирішенню в країні національних економічних проблем завдяки перегляду і вдосконаленню внутрішньогосподарських пропорцій економіки, розширенню виробництва товарів і послуг за межами власної країни, підвищенню якості продукції вітчизняних підприємств, зміцненню її конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. В роботі було розглянуто сучасний стан економічних відносин між Україною і ЄС, а також досліджено особливості торговельно-співробітництва України з країнами ЄС в сфері торгівлі і в сфері послуг. Проведено аналіз економічного співробітництва України з країнами ЄС в сфері торгівлі товарами, а також в сфері послуг. Визначено основні напрями активізації торговельно-співробітництва України з країнами ЄС і напрями подальшого економічного співробітництва України з ЄС.

Ключові слова: аналіз, співробітництво, торгівля, послуги, економічні відносини, інтеграція.

Summary. At all historical stages of development Ukraine's international economic activity has always had an impact on the country economic status. Direct participation in the international economic system management contributes to the solution of national economic problems due to review and improve on-management economic proportions, expand production of goods and services outside its own country, improving the quality of domestic enterprises products, to strengthen its competitiveness in foreign markets. In this work there have been considered the current state of economic relations between Ukraine and the EU, and developed features of trade cooperation of Ukraine with the EU in trading and services. It's carried out the analysis of Ukraine economic cooperation with the EU in trading and services. It's defined the main ways of Ukraine enhancing trade cooperation with EU countries and found areas of Ukraine further economic cooperation with the EU.

Key words: analysis, cooperation, trade, services, economic relationships, integration.

УДК 339.13:332.05+339.9

Булатова О. В.
*доктор економічних наук, професор,
перший проректор
Маріупольського державного університету*

Bulatova O. V.
*First Vice-Rector,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Mariupol State University*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ: БАЗОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

TRANSFORMATION WORLD MARKET IN THE GLOBAL SHIFTS: BACKGROUND TO THE DEVELOPMENT OF BASIC CHEMICAL INDUSTRY

Анотація. У роботі розглянуто трансформаційні процеси світового товарного ринку та можливості подальшого розвитку хімічної промисловості. Визначено, що темпи приросту світової торгівлі постійно випереджають темпи приросту світового ВВП, що є свідченням постійного поглиблення процесів глобалізації. Зроблено висновок, що характерними ознаками структурних зрушень, що відбуваються на світовому ринку, стало те, що спади економік поступово стають більш синхронними; суттєво посилюється вплив інвестиційної активності на економічні коливання; фактично всі спади супроводжуються скороченням приватних довгострокових інвестицій та зниженням вартості цінних паперів; рецесії в економіці майже не супроводжуються дефляцією; піки відсоткових ставок співпадають зі зростанням ВВП. Затребуваність хімії як міжгалузевої науки, диверсифікований попит на продукцію хімічної промисловості розсунули рамки галузі й обумовили формування складного хімічного кластера, пов'язаного з основними тенденціями світової торгівлі: ресурсозбереження, використання поновлюваних видів сировини і джерел енергії, зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище, вирішення проблем продовольчого забезпечення й охорони здоров'я.

Ключові слова: глобалізація, трансформація, світова торгівля, хімічна промисловість, економічна криза.